

ANATOL AMBROZ – DE LA PASIUNE LA ȘTIINȚĂ

Cătălina PLINSCHI

Am decis să inițiem cercetarea prin aflarea unei interpretări a meseriei de arheolog, pentru ca apoi să putem cunoaște un arheolog adevărat. Nu am găsit însă decât „specialist în arheologie”. Este corectă oare o astfel de definiție seacă, pentru un om ce se sacrifică întru totul profesiei sale?! Căci, în fond, cine este un arheolog? – un cărturar, un aventurier, un om harnic și dăruitor de sine.

Căutând toate aceste calități într-o singură persoană, l-am aflat pe Anatol Ambroz – arheolog sovietic, unul dintre cei mai mari cercetători ai perioadei medievale timpurii.

A.K. Ambroz s-a născut la 25 iunie 1929 în orașul Tomsk. Tatăl său a fost profesor la Universitatea din Tomsk, iar mama doctor. În 1954 absolvete Universitatea de Stat din Moscova cu diplomă roșie la catedra de Arheologie. Deja atunci era remarcat ca unul dintre cei mai străluciți studenți, capabili de a elabora un studiu independent. Imediat după absolvire, a fost recomandat la studii postlicețiale la Institutul de Arheologie al URSS, iar după finalizarea lor în 1957 este angajat în funcția de tânăr cercetător.

Primele sale descoperiri arheologice sunt încă de pe băncile Institutului. În 1955, Ambroz coordonând o periegeză, a descoperit în raioanele Breansk și Jukovski un tumul și trei așezări: Recița, Polujie și Sloboda 1. În apropierea așezării Polujie 1 au mai fost descoperite un tumul integru și rămășițele altor șase cu urme de incineratie. Din păcate, cea mai mare parte a materialului descoperit în interiorul acestor așezări a fost pierdut din cauza condițiilor necorespunzătoare de păstrare ale muzeului din Breansk, și este cunoscut doar datorită rapoartelor de săpături care se păstrează în arhivă.

În aceeași perioadă (1956-1957) a fost cercetată și așezarea Sinkovskoe, în baza materialului căreia Ambroz a reușit să identifice cultura Pocepskaya (versiunea târzie a culturii Zarubin). Este interesant de menționat observația lui Ambroz în privința ornamentului rombic ca fiind caracteristic acestei culturi.

Cercetarea antichităților de la sfârșitul mileniului I a. Chr. și începutul erei noastre l-au adus pe Ambroz la necesitatea de a se preocupa de categoria cea mai puțin studiată a artefactelor – fibulele.

Lucrând cu fibulele, Ambroz a înțeles că cronologia acestora s-a învechit simțitor. Aceasta datorându-se, după părerea sa, faptului

că datarea monumentelor se făcea pe baza monedelor descoperite în interiorul acestora, iar cele ce nu aveau monede erau asociate unora cu care se aseamănă. Confruntându-se cu această problemă, el a înțeles că a face o cercetare individuală a unor obiecte este indisolubilă unei cercetări cronologice ample a monumentelor medievale timpurii din Europa de Est. Acest fapt a devenit impulsul principal care l-a determinat spre crearea unei cronologii „transparente” a artefactelor Evului Mediu timpuriu din estul Europei.

Rezultatul acestei munci colosale – un sistem cronologic unic ce argumenta interdependența tuturor etapelor în dezvoltarea diferitelor culturi din sec IV-IX – Ambroz l-a publicat în revista „Arheologia sovietică”, vol. I și II, articolul: *Problemele cronologiei Evului Mediu timpuriu ale Europei de est*. Articolele sale au stârnit mari polemici în rândurile cercetătorilor, mai ales pentru că datările lui Ambroz erau uneori total diferite de datările inițiale.

Timp de aproape 10 ani, Ambroz a revenit sistematic asupra articolelor sale, revizuiuându-le și completându-le. Lucru ce a culminat cu lucrarea sa *Arheologiile Republicilor Sovietice Socialiste*. Cartea prezintă aceeași perioadă: sec. V-VII și are la bază monumentele descoperite în Caucazul de Nord.

Revenind la studiul său asupra fibulelor, Ambroz a editat una dintre cele mai importante lucrări ale arheologiei sovietice. Lucrarea a fost încheiată și susținută ca teză de doctor abia în 1964, și publicată în 1966 în seria «*Фибулы юга Евразийской части СССР II в. до н. э. – IV в. н. э.*». Folosindu-se de metodele contemporane șieși, autorul a elaborat o tipologie argumentată detaliat, urmărind evoluția fibulelor și datându-le corespunzător. Cu toate că de la publicare au trecut 50 de ani, cronologia sa nu s-a uzat, ci a rămas a fi cartea de căpătâi a arheologilor antrenați în cercetarea perioadei cuprinse de A. Ambroz.

Timp de mai mulți ani, el a lucrat asupra perfecționării acestora – lucru pe care îl solicita și de la ceilalți cercetători. Fiecare articol el îl verifica de nenumărate ori, îl completa cu noi argumente, păreri și fapte. Desenele anexate la lucrările sale, mereu le făcea singur. Prin această detaliere și se explică numărul mic al articolelor publicate de el. Dar fiecare din ele era un anumit eveniment în procesul cunoașterii arheologiei Eurasiei, care atrăgea asupra sa atenția deosebită atât a specialiștilor sovietici, cât și a celor de peste hotare. Autocontrolul său și responsabilitatea erau atât de accentuate, încât chiar în scrisorile adresate colegilor săi sau studenților el formula mici articole-studii privind întrebări particulare (cu o întregă argumentare și exemplificare științifică).

Doar datorită dragostei sale față de muncă, cunoștințelor sale enciclopedice, prelucrării amănunțite și fundamentale a literaturii a fost posibil de a duce la capăt acest studiu, ce părea o sarcină irealizabilă pentru un singur cercetător.

Ferm pe poziție și cu cerințe mari, A. Ambroz s-a afirmat și față de lucrul altora. El conducea o muncă enormă de recenzent și redactor de articole, monografii, teze de doctor. De regulă, în ciuda faptului că era de necompromis în știință, A. Ambroz era un recenzent foarte binevoitor. Observațiile sale el prefera să le transmită autorilor pe foi aparte și îi convingea de greșelile lor, precum și în necesitatea de a introduce schimbări. De aceea referințele sale erau de obicei pozitive, și încă însoțite de urări spre o publicație cât mai grabnică.

Foarte mult timp el acorda studenților săi, lucrând cu ei ca un prieten. Pentru el mereu erau importante căutarea adevărului și apropierea de acesta, la fel aștepta și de la elevii săi.

Trebuie menționat că în pofida unei intensive cercetări independente, îi ajungea timp și pentru pasiuni, care, de regulă, la fel se transformau într-un țel științific. Un rezultat al unui astfel de hobby, poate fi considerat și minunatul articol privind simbolistica geometrică a agriculturilor primitive și originea ornamentelor tradiționale rusești.

Întreaga viață și-a dedicat-o științei, iar ea l-a înzestrat cu fericirea de a cunoaște și înțelege interferența dintre lucruri, evenimente și căi istorice. A fost, fără îndoială, un om fericit, și de aceea atât de ușor și liber își împărtășea cunoștințele. În memoria contemporanilor, el va rămâne drept un exemplu al cercetătorului cu o deplină dăruire de sine, nu rareori în dauna sănătății sale.

Bibliografie:

- Амброз, А.К. *Проблемы раннесредневековой хронологии Восточной Европы*, Советская археология, № 2, Москва 1971 г., стр. 96-123.
- Амброз, А.К. *Хронология древностей Северного Кавказа V-VII вв.*, Москва, 1989 г., стр. 3-5.
- Даркевич, В.П., Плетнева С. А., *Памяти Анатолия Константиновича Амброза*, Советская археология, № 2, Москва 1986 г., стр. 284-287.
- Чубур, А.А. *Амброз Анатолий Константинович*. <http://libryansk.ru/ambroz-anatolij-konstantinovich.20627/> accesat la 12.10.2018.

Recomandat
Sergiu MATVEEV, dr., conf. univ.